

Sborník článků a přednášek z let 1992-2014 zahrnuje příspěvky k dějinám židovských obcí, demografické sondy, rekonstrukce rodin i osudy jednotlivců v dlouhém časovém úseku 17. – 20. století, které až na výjimky vycházejí ze studia archivních pramenů, upozorňují na další možnosti jejich využití nebo tyto prameny popisují či přímo zpřístupňují formou edice.

Zájemcům o regionální dějiny a rodopisná studia jsou určeny články s informacemi o matrikách židovských náboženských obcí Čech, Moravy a české části Slezska z let 1784-1949 a matričních listinách (prohlášení za mrtva, ohledací listy zemřelých v terezínském ghettu) i pokusy o rekonstrukce rodin v několika dnes zaniklých židovských obcích jižní Moravy a demografické sondy.

Ve sborníku se dále uvádějí příspěvky věnované v širokém časovém záběru různým tématům ze života venkovských židovských obcí i jednotlivých židovských rodin usazených především v královských a poddanských městech v období tak zvaného úředního antisemitismu a zachycení židovského osídlení v pramenech statistické povahy.

Texty věnované životu v pražském ghettu se týkají vnitřní politické situace v pražské židovské obci, způsobu péče o chudé, pokusů o redukci obyvatel v pražském ghettu a také povinností, které měli pražští Židé vůči zemským a církevním hodnostářům a úředníkům.

Články publikované ve sborníku *Judaica Bohemiae* v německém nebo anglickém překladu jsou pro zájemce o jednotlivá témata prezentovány v češtině. Naopak přednášky připravené pro výroční konference Mezinárodní asociace židovských genealogických společností v Chicagu a Bostonu byly zařazeny v původní jazykové verzi.

RESUMÉ

Soubor textů, které se vztahují k dějinám Židů v českých zemích a byly postupně publikovány v letech 1992-2014, je možné rozdělit do čtyř větších skupin. První z nich pod názvem **Prameny a pramenné sondy k dějinám Židů v českých zemích** je obsahově nejrozmanitější. Uvádí ji článek o matrikách židovských náboženských obcí (spoluautorka Zlatuše Kukánová), jehož cílem bylo seznámit zájemce o regionální dějiny a genealogii s uspořádáním a obsahem archivního fondu, který tehdy ještě Státní ústřední archiv v Praze v roce 1983 převzal do své správy. Další dva příspěvky („**Prohlášení za mrtva – úřední potvrzení i pramen ke studiu dějin**“ a „**K evidenci zemřelých v terezínském ghettu**“) vznikly rovněž ve spolupráci se Zlatuší Kukánovou v souvislosti s rozsáhlou badatelskou agendou po zpřístupnění matrik veřejnosti, kdy bylo zapotřebí upozornit i na další písemnosti z období okupace a prvních poválečných let, které bylo možné rovněž využít při vyhledávání podkladů pro restituční nároky, žádosti o odškodnění, soudní spory a vyhotovování matričních dokladů. Další dvě práce („**Soupis Židů na panství Veselí nad Moravou z roku 1727**“ a „**Inventář pozůstalosti Abrahama Sterna, obchodníka a nájemce vinopalny v Třeboni**“) se časově vracejí do 18. století a jsou ukázkou různých typů archivních pramenů k dějinám venkovských Židů, které je třeba hledat především v písemnostech správy těch panství, jejichž majitelé využívali pro své obchodní zájmy kontaktů a služeb židovských obchodníků, usazovali židovské rodiny na svých statcích a obvykle jim pronajímali vinopalny, výrobu potaše, koželužny a podobně. Na možnosti i úskalí studia v českých archivech a na postupující digitalizaci vybraných fondů Národního archivu pak poukazují přednášky připravené pro výroční konference židovských genealogických společností v Chicagu (roku 2008) a Bostonu (roku 2013).

Naopak druhá skupina textů je tematicky jednotná a přináší články a studie věnované pražskému Židovskému městu. První z nich s názvem „**Pražské židovské město a jeho obyvatelé v 17. a 18. století**“ je přepisem přednášky připravené pouze na základě studia odborné literatury pro setkání zájemců o dějiny Židů v Čechách a o židovskou genealogii, které uspořádal v roce 2003 Leo Baeck Institute v New Yorku. Následující materiálová studie „**Povolení ke křtu Židů vydaná arcibiskupskou konsistoří staroměstské jezuitské koleji v letech 1664-1755**“ upozorňuje na písemnosti vzniklé v letech 1664–1755 z pastorační (rekatolizační) činnosti dvou významných církevních institucí, to jest pražského

arcibiskupství a jesuitské koleje u sv. Klimenta v Praze na Starém Městě. Předmětem studia byly žádosti o povolení ke křtu Židů, zaslané jesuitskou kolejí sv. Klimenta v Praze arcibiskupské konsistoři, dochované řady povolení/licencí z let 1664–1755 a matrika pokřtěných Židů v jesuitském kostele sv. Salvátora na Starém Městě pražském. Zbývající čtyři texty věnované životu v pražském ghettu upozorňují na manipulované spisy české komory a místodržitelství (archivní fondy „Stará manipulace“ a „Nová manipulace“), týkající se například vnitřní politické situace v pražské židovské obci, způsobu péče o chudé, pokusů o redukci obyvatel v pražském ghettu a také povinností, které měli pražští Židé vůči zemským hodnostářům a úředníkům.

Třetí skupina článků a studií s názvem **Židé a židovské obce v Čechách a na Moravě v 17.-20.století** je v širokém časovém záběru věnována různým tématům ze života židovských rodin usazených především v královských městech v období tak zvaného úředního antisemitismu („**Příspěvek k osídlení Židů v Čechách v letech 1650 a 1674**“) a zachycení židovského osídlení v pramenech statistické povahy („**Židé v prvním českém katastru**“). Tvorbě židovských jmen je věnován přepis přednášky („**Jména Židů v proměnách času**“). Při její přípravě byly pro příklady uvedené v textu využity vedle odborné a populárně naučné literatury i dostupné edice archivních pramenů. Změnami jmen a příjmení v židovských rodinách v roce 1787 se na příkladu židovské obce v Dolních Kounicích zabývá stejnojmenný příspěvek doplněný o edici seznamu starých a nově přijatých jmen a příjmení Židů, který je uložen v písemnostech velkostatku. Poslední z textů zařazených do této skupiny upozorňuje čtenáře na neobvyklou praxi rabínů při uzavírání sňatků v pohraničních židovských obcích meziválečného Československa. Studie/článek vznikla na základě výzkumu v oddacích matrikách židovských náboženských obcí v Kadani, Františkových Lázních, Chebu, Chodové Plané, Lovosic a Podmoklech a ve spisech dalších ve věci příslušných úřadů.

Poslední skupinu vybraných textů tvoří dvě demografické sondy věnované židovským náboženským obcím v českém pohraničí v letech 1945-1949, jejichž činnost byla obnovena, jak ukazují matriční záznamy, především díky přílivu běženců z osvobozených koncentračních táborů, z východního Slovenska a repatriantů z Podkarpatské Rusi. Tři zbývající příspěvky představují pokusy o rekonstrukci židovských rodin, z nichž většina žila po několik generací v jihomoravských obcích Klobouky, Břeclav a Lednice. Všechny zmiňované texty vycházejí z podrobného studia dochovaných matrik narozených oddaných a zemřelých. Kromě matrik byly pro rekonstrukci rodin využity i soupisy Židů, knihy familiantů a knihy sedadel, pokud byly nalezeny ve spisech vrchnostenské správy.

Sborník uzavírá článek „**Dějiny Židů a židovských obcí v 17.-19. století v české populárně naučné a odborné literatuře posledního desetiletí 20. století**“, který ve stručném přehledu shrnuje práce k danému tématu publikované v letech 1992-2002.